

Gemeentebreed

P.L. Storm

Diakenen op huisbezoek

Het is de bedoeling dat diakenen op bezoek gaan in de gemeente. In héél de gemeente. Wanneer we als kerken in art. 22 van onze kerkorde de taak van de diakenen kort omschrijven, hebben we het over ‘huisbezoeken’ die zij zullen afleggen. Zij zullen op die manier ‘zich op de hoogste stellen van de moeiten, waar nood is helpen en bemoedigen, en ook de gemeenteleden aansporen tot het verlenen van hulp’. Het is zonneklaar dat hier bezoeken aan alle leden van de gemeente bedoeld zijn. Enigszins beknopter is iets soortgelijks geformuleerd in het bevestigingsformulier.

Verschil in praktijk

Naast alle andere bezoeken die een diaken doet (bijv. vanwege het bieden of organiseren van bijstand bij bepaalde problemen, ziekenbezoek, inloopbezoekjes), is een vorm van regulier huisbezoek een belangrijk instrument om in dit ambt goed te kunnen dienen. Een huisbezoek dus waarbij door de wijkdiaken ook echt diaconale thema's aan de orde worden gesteld. Daarmee zeg ik niets nieuws. We houden dit elkaar al weer heel wat jaren voor. Toch kan ik mij niet aan de indruk onttrekken dat er in de praktijk grote verschillen zijn op dit punt. En dan doel ik niet zozeer op verschillen in concrete aanpak van diaconale huisbezoeken. Want dat is helemaal niet erg. Maar wel in de vraag of zulke huisbezoeken wel systematisch gebracht worden.

Er zijn gemeentes waar dit onderhand al jaren functioneert. Maar er zijn er ook heel wat waar dat maar moeilijk of niet van de grond komt. Gemeenteleden zien daar geen diaken langskomen zolang er niet een speciale reden voor is. Of, in andere gevallen, zien ze de diaken wel op huisbezoek komen, maar dan met de ouderling mee. En regelmatig is de diaken dan niet meer dan feitelijk een hulpouderling. Het specifiek diaconale komt bij zijn bezoeken niet of nauwelijks tot zijn recht. Ik weet, daar vallen nog wel iets genuanceerdere dingen over te vertellen. Dat doe ik zo dadelijk ook. Maar de praktijk is, naar mijn indruk, dat het echte diaconale huisbezoek bepaald nog niet gemeengoed is geworden in onze kerken. Ik denk dat dit heel jammer is. Vandaar dit ‘gemeentebreed’ dat voor zulke huisbezoeken een pleidooi wil zijn.

Belang

Er is terecht nu alweer jaren veel nagedacht en geschreven over de gemeente van Christus die de roeping heeft ook *diaconale gemeente* te zijn. De barmhartigheid van onze God in Christus wil ook als mooie vrucht hebben dat barmhartigheid losgemaakt wordt in de harten en levens van zijn verlore kinderen. Zowel in hun onderling samenleven als ook in hun mentaliteit en opstelling in de samenleving waarin ze hun plaats hebben. Diakenen, als ambtsdragers die aan de gemeente gegeven zijn, zijn bij uitstek de mannen die alle gemeenteleden moeten helpen beseffen dat ze een diaconale roeping hebben. En ze moeten daartoe stimuleren en toerusten. En dat kan niet zonder een goede, inhoudelijk gevulde, vorm van diaconaal huisbezoek, waarbij al die gemeenteleden bereikt worden.

Hoe?

Dat hoeft allemaal niet op de precies dezelfde manier en in dezelfde frequentie als het jaarlijkse huisbezoek door de ouderlingen zoals de meeste kerken dat (gelukkig!) nog kennen. In gemeenten waar het diaconaal huisbezoek functioneert, is het nogal eens afspraak dat een diaken binnen zijn ambtsperiode op al de adressen uit zijn wijk een huisbezoek gebracht moet hebben. Dan praat je dus per adres over één diaconaal huisbezoek per drie of vier jaar. Geen gekke regel, lijkt me. Maar ook wel het minimum!

Verschil kan er zijn in de keuze of de diaconale huisbezoeken door twee diakenen samen gebracht worden of door één alleen. Een punt dat trouwens rond de huisbezoeken van de ouderlingen ook steeds sterker speelt. Daar is het nodige voor en tegen te zeggen. Dat is ook al eerder in dit blad gedaan. Wat de diaconale huisbezoeken betreft, mag mijns inziens het voordeel van het samen bezoeken zwaar wegen dat dit de mogelijkheid geeft van elkaar te leren. Zeker wanneer een onervaren diaken met een ervaren diaken op pad gaat. Dat weegt bij het diakenambt wat extra, lijkt me, aangezien in de praktijk het percentage van in het ambt onervaren broeders hoger ligt dan bij de ouderlingen. Je kunt sowieso van elkaar leren en elkaar corrigeren en aanvullen. En dat is bij dit type bezoeken, met een meer toerustend karakter, van belang. De relatieve onwennigheid die nog steeds bij veel gemeenteleden én diakenen bestaat met het diaconale huisbezoek, pleit ook voor het samen op pad gaan. Omdat de frequentie van deze bezoeken doorgaans veel lager ligt (alle adressen bezoeken niet in één, maar in drie of vier jaar), zou dat ook goed haalbaar moeten zijn. Onderlinge afstemming, evaluatie en aanpassing van de aanpak kan op die manier ook veel gemakkelijker plaatsvinden.

Start

Onwennigheid bij de gemeente en het daarom opzien tegen het opstarten van huisbezoeken aan de kant van de diakenen kan overwonnen worden, zo is mijn ervaring, door eerst een seizoen proef te draaien op een aantal adressen waarvan de verwachting is dat het huisbezoek daar goed ontvangen zal worden en het gesprek niet heel moeizaam op gang zal komen. Op die manier hebben bijvoorbeeld de diakenen in mijn eigen gemeente de drempel genomen. Dat is goed bevallen, heeft zelfvertrouwen gegeven en heeft geleid nu tot systematisch gaan bezoeken van alle adressen.

Wanneer zoiets gaat beginnen en er dus nog sprake is van onwennigheid, niet alleen bij de diakenen maar zeker ook bij de gemeente, is het ook belangrijk vooraf één en ander goed aan te kondigen en uit te leggen aan de gemeente. Bijvoorbeeld op een gemeenteavond over het diaconaat van de gemeente en in het kerkblad (op de site www.diaconaalsteunpunt.nl is er genoeg materiaal te vinden dat daarvoor zo te gebruiken is).

Gecombineerd huisbezoek?

Is er wat voor te zeggen dat de huisbezoeken van ouderlingen en diakenen gecombineerd worden? Er zijn gemeentes die daarvoor kiezen. Het zal duidelijk zijn dat dit in ieder geval te verkiezen is boven een situatie waarbij diakenen helemaal niet bij alle gemeenteleden over de vloer komen. Toch heb ik hierboven al laten merken er geen voorstander van te zijn. Het eigen profiel en het eigen aandachtsgebied van de ambten komen dan al gauw niet genoeg uit de verf. En dat meestal ten koste van vooral het diakenambt. De diaken is geen hulpouderling en moet zich ook niet als zodanig willen laten inschakelen! Hoe handig en verlichtend dat ongetwijfeld zou zijn voor de broeders ouderlingen.

Dat neemt niet weg dat het combineren van de bezoeken wel om andere en begrijpelijker redenen kan plaatsvinden. Ook daar ken ik voorbeelden van. Wanneer de diakenen in een gemeente erg onervaren en onwennig staan tegenover het brengen van bezoeken waarbij inhoudelijk en thematisch zaken aan de orde moeten worden gesteld, dan kan het een goede keuze zijn dat er een bepaalde (beperkte!) periode wel gekozen wordt voor gezamenlijk bezoeken. Dan heeft het meegaan van de diakenen het karakter van leren en ervaring opdoen. Ook weet ik er voorbeelden van dat de diakenen wel degelijk in een gecombineerd huisbezoek hun eigen thema's en aandachtspunten hebben voorbereid en naar voren brengen, en zich dus niet de diaconale kaas van het huisbezoekenbrood laten eten. Toch lijkt me de situatie veruit te verkiezen dat de kerken streven naar aparte, diaconale, toerustende bezoeken in heel de gemeente. In alle gekozen vormen van aanpak zullen diakenen waakzaam moeten zijn dat de eigen ambtelijke opdracht en verantwoordelijkheid niet ondersneeuwen.

Het bezoek

Laten de diakenen zelf goed overleggen welke diaconale aandachtsgebieden thematisch aan de orde gesteld zullen worden tijdens een nieuwe ronde bezoeken door de gemeente heen. Ze doen er goed aan actief te zoeken naar manieren die dienstbaar zijn om met de bezochte gemeenteleden inhoudelijk goed door te praten en hun ook wat mee te geven. Het hoeft niet, zoals bij het klassieke huisbezoek, per se met als start een schriftlezing en minimeditatie. Het kan ook bijvoorbeeld door al vooraf informatie en bezinning op een A4'tje aan te reiken en van daaruit het gesprek beginnen. Altijd zal gebed en voorbede in het bezoek een plaats moeten hebben.

Het doel moet zijn: de gemeente haar eigen diaconale verantwoordelijkheid helpen beseffen en daarvoor toerusten.

Aandachtpunten

Dat betekent dat er thematisch heel wat verschillende aandachtspunten voor een diaconaal huisbezoek op een rijtje te zetten zijn. Zonder ernaar te streven compleet te zijn, wil ik als afsluiting van dit artikel eens zo'n rijtje maken.* Het is misschien nog wel de beste manier om te laten zien hoe waardevol het brengen van huisbezoeken met specifieke diaconale thema's is. Te denken valt aan:

- Voorlichting over het diaconaat van de gemeente. Heeft men daar goed zicht op?
- Voorlichting over de inhoud van het ambt van diaken en dus over wat je wel en niet van je wijkdiaken verwachten mag.
- Is het besef aanwezig dat je als kerklid mee verantwoordelijkheid draagt voor de opbouw en het welzijn van het gemeentelieven? Beseft men geroepen te zijn om levende leden te zijn van het lichaam van Christus? Lééft echt wat aan het avondmaal steeds gevierd wordt?
- Is er in dat verband oog voor het geheel van de gemeente? En dat de aandacht, hulpvaardige betrokkenheid en inzet voor anderen zich niet alleen op de eigen, in de gemeente aanwezige, familiekring of kennissenkring moeten richten?
- De herkenning en inzet van door de Geest gegeven gaven om te dienen. Doorpraten over geschiktheid en bereidheid voor concrete taken in de gemeente.
- Aandacht vragen voor vrijwilligerswerk in en buiten de gemeente.
- Het gebed, met name wat betreft de concreetheid en breedte van de voorbede in het persoonlijke en gezinsgebed.

- De instelling waarmee je als christen je werk doet en je geld verdient. Of (vooral wat de jongeren betreft) de motivatie van waaruit je voor een beroep kiest.
- Het rentmeesterschap. Wat de Bijbel daarover leert en wat de praktische toepassing daarvan is in onze geldbesteding. Het gevaar van een materialistische levenshouding, juist ook in een samenleving waarin welzijn heel sterk steeds gekoppeld wordt aan een gezonde economie en economische groei.
- In verband daarmee aandacht vragen voor en voorlichting geven over wat de Bijbel leert over vrijgevigheid. Wat is een christelijk giftenpatroon? Is daarbij oog voor zowel wat binnen als voor wat buiten de kerkgemeenschap nodig is? Ook jongeren daarover aanspreken die nogal eens via bijbaantjes relatief veel geld binnenkrijgen, maar dat ook allemaal voor zichzelf (nieuwe aankopen en uitgaansleven) besteden.
- In verband met het rentmeesterschap ook aandacht vragen voor onze verantwoordelijkheid voor het milieu.
- Rentmeesterschap in het beheren van je tijd. Is er bewust beheer van je tijd of laat je je leven en je agenda vollopen en is dat allemaal geconcentreerd rond je eigen persoon?
- Doorpraten over wat de Bijbel leert over de gastvrijheid die bij Gods kinderen hoort. En over de mogelijkheden die men in dat verband heeft voor extra inzet voor eenzamen, nieuwe leden, vreemdelingen, asielzoekers, mensen/kinderen die tijdelijke opvang nodig hebben, pleegouderschap e.d.
- Voorlichting geven over wat vaak verborgen nood is in de gemeente, om op die manier herkenning en gevoeligheid ervoor te helpen ontwikkelen.
- Voorlichting geven over de diaconale verantwoordelijkheid van de gemeente met als bedoeling dat het betreffende gemeentelid of gezin ook geen hoge drempel ervaart om hulp van de diaken te vragen of te ontvangen als er (al dan niet financiële) nood aan de man is.
- Gemeenteleden die met bepaalde problemen, eenzaamheid, onbegrepenheid te kampen hebben, helpen om zich in die problemen niet op te sluiten en voor anderen af te sluiten.
- Het aanvoelen en ontdekken of er op een bepaalde manier nood aanwezig is op een adres en of er daarvoor begeleiding of het organiseren van ondersteuning nodig is.

Noot:

- * Zie voor een vergelijkbare lijst ook Herman van Well, *Diaken in de praktijk*, 5^e druk, Kampen 2009, p. 133v. In het vierde hoofdstuk van dit boek is veel nuttige informatie te vinden over de inhoud en de praktijk van diaconale huisbezoeken.